

A photograph of a sandy beach with a yellow balloon, a white paper cup, and some other trash scattered around. The balloon is tied with a yellow ribbon. The background is a bright yellow circle containing text.

CLEAN EUROPE TOIMINTASUUNNITELMA

SEITSEMÄN KESKEISTÄ TEKIJÄÄ

KOKONAISVALTAISESSA ROSKAANTUMISEN
EHKÄISEMISEN TOIMINTASUUNNITELMASSA,
JOKA PITÄÄ MAAMME PUHTAANA JA SIISTINÄ
JA SUOJELEE BIODIVERSITEETTIÄMME

---

*Kokemus, hyvät käytännöt ja osaaminen
Clean Europe Network*

OHJELMASTA TOIMINTASUUNNITELMAAN YHDESSÄ

Vuodesta 2018 lähtien **EU:SSA ON OLLUT SELKEÄ POLIITTINEN TAHTO*** koskien roskaantumista ja sen ehkäisemistä

Nämä perustuvat **YHTEISEEN VASTUUSEEN**

Hallitusten on **TOTEUTETTAVA** näitä yhdessä sovittuja käytäntöjä yhdessä kaikkien sidosryhmien kanssa

Yhteinen tavoitteemme: **TEHDÄ ROSKAAMISESTA SOSIAALISESTI TUOMITTAVAA**

Avain menestykseen on **MUUTOS KÄYTTÄYTYMISESSÄ**

Päämäärän saavuttaaksemme tarvitsemme **KOKONAISVALTAISEN LÄHESTYMISTAVAN**

CLEAN EUROPE -järjestön **TOIMINTASUUNNITELMA** vastaa tähän tarpeeseen

*vuonna 2018 uudistettu jätedirektiivi ja vuoden 2019 kertakäyttömuovidirektiivi

KÄYTTÄYTYMISEN MUUTOS KOSKEE KAIKKIA:

- **Hallitusten** vastuulla on kehittää ja toimeenpanna alueellisia roskaamista ehkäiseviä toimintamalleja ja käytännön suunnitelmia
- **Tuottajien** vastuulla on varmistaa riittävä taloudellinen tuki aidosti tehokkaiden ja monialaisten roskaantumista torjuvien järjestöjen rahoittamiseksi
- **Yritysten** vastuulla on suunnitella tuotteita ja palveluja, jotka roskaavat mahdollisimman vähän
- **Paikallisviranomaisten** vastuulla on käyttää resursseja infrastruktuuriin, joka ehkäisee roskaantumista
- **Toimeenpanevien viranomaisten** vastuulla on ottaa käyttöön riittäviä sanktioita roskaajille
- **Opettajien/ohjaajien** vastuulla on opettaa oppilaita/lapsia olemaan roskaamatta
- **Vanhempien** vastuulla on kasvattaa lapset niin, etteivät he roskaa.
- **Kansalaisten** vastuulla on käyttää roska-astioita...
- ...tai kierrättää materiaalit

TAVOITTEENA ON:

ROSKAAMINEN EI OLE SOSIAALISESTI HYVÄKSYTTÄVÄÄ, EIKÄ SITÄ ENÄÄ TAPAHDU TARKOITUKSELLA, VAHINGOSSA TAI HUOLIMATTOMUUDESTA JOHTUEN LUONNOSSA TAI JULKISILLA PAIKOILLA.

MITTAAMINEN & SEURANTA

ROSKAAMISTAPOJEN TUNNISTAMINEN JA TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN

TEHTÄVÄ:

- roskaa ja roskaantumista on mitattava & seurattava kaikkialla missä se on ongelma (kaupungeissa, maaseudulla ja vesistöissä)
  - haasteen luonne on määriteltävä mahdollisimman tarkasti (paikallisella ja laajemmalla tasolla)
  - millaisesta roskaantumisesta on kysymys, mistä se johtuu
  - asetetaan tavoitteet, joihin pyritään
  - tunnistetaan ongelmat ja toimenpiteet, joilla tilanne saadaan korjattua
- mittausta ja seuranta on jatkettava toimenpiteiden aikana
  - toimintamallien arvioimiseksi
  - jotta voidaan arvioida niiden tehokkuutta ja sitä, miten hyvin niillä päästään asetettuihin tavoitteisiin
- toimenpiteiden vaikuttavuutta on seurattava säännöllisesti, jotta voidaan tehdä perusteltuja päätöksiä toimintamallien, toimintaohjelmien ja toimenpiteiden ylläpitämiseksi, mukauttamiseksi tai muuttamiseksi.

ROSKAANTUMISEN EHKÄISYN TOIMINTAMALLIEN JA -OHJELMIEN VAIKUTUKSEN JA VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI JA ARVIONNIN TULOKSIIN PERUSTUVAT MUUTOKSET

KENELLÄ ON ROOLI:

- Valtion hallinto (kansallisen tietopankin järjestäminen jätedirektiivin ja kertakäyttömuovidirektiivin velvoittamana)
- Paikallishallinto (paikallisen roskaantumisen arviointi ja ymmärtäminen)
- Viranomaiset, joilla on erityinen alueellinen vastuu (kuten edellä)
- Ratkaisujen tarjoajat (mukaan lukien eri tavoin roskaantumista vastaan toimivat järjestöt ja yritykset)

ROSKAAMISRISKIN VÄHENTÄMINEN

TOIMIIN RYHTYMINEN ROSKAAMISRISKIN VÄHENTÄMISEKSI TUOTTEEN SUUNNITTELUSSA JA VALMISTUKSESSA

TEHTÄVÄ:

- Suunnitellaan mahdollisimman vähän roskaavia tuotteita
- roskaamisriskin huomioiminen tuotteen elinkaariarvioinnissa
- roskaamisriskin tunnistaminen palveluiden ympäristövaikutuksissa
- ongelmallisia tuotteita/kulutustottumuksia rajoittava lainsäädäntö
- niiden tilanteiden ja olosuhteiden sääntely, joissa roskaantumisriski on erityisen suuri

KENELLÄ ON ROOLI:

- Euroopan toimielimet (esim. Kiertotalouden toimintasuunnitelma 2.0:n toimet & EU:n jätelainsäädäntö)
- Valtion hallinto (säädösten asettaminen, mahdollisesti myös taloudelliset toimet)
- Paikallishallinto (paikallisten toimenpiteiden täytäntöönpano)
- Liike-elämä (tuote- ja palveluinnovaatiot, ml. uudelleenkäyttöratkaisut)
- T&K-elimet (tunnistamalla uusia toimintatapoja)

INFRASTRUKTURIN TARJOAMINEN

ON VARMISTETTAVA, ETTÄ ASIANMUKAINEN JÄTEHUOLTOINFRASTRUKTUURI JA SIIHEN LIITTYVÄT JÄRJESTELMÄT OVAT OLEMASSA

TEHTÄVÄ:

- jätteidenkeruunfra julkisilla paikoilla, joka mahdollistaa käytettyjen tuotteiden/jätejakeiden keräämisen turvallisesti ja tehokkaasti
- sopivat keräys- ja käsittelymenetelmät julkisiin jäteastioihin jätetyille jätejakeille
- roskien älykäs ja tehokas siivoaminen julkisilla paikoilla
- kerättyjen jätejakeiden asianmukainen lajittelu ja kierrätys

KENELLÄ ON ROOLI:

- EU:n toimielimet (esim. EU:n rakennerahastot, T&K-rahastot, kiertotalouden toimintasuunnitelma 2.0)
- Valtion hallinto (valvoessaan laajennettua tuottajavastuuta roskaantumisesta)
- Paikallishallinto (paikallisten toimenpiteiden täytäntöönpano)
- Viranomaiset, joilla on erityinen alueellinen vastuu (esim. valtatie, metsät, vesiväylät)
- Laajennetut tuottajavastuujärjestelmät (kertakäyttömuovidirektiivin velvoittamana)
- Puhdistusalan yritykset: julkinen & yksityinen sektori (innovointi)
- Jätehuoltoyritykset: julkinen & yksityinen sektori (innovointi)
- Keräysinfrastruktuurin tuottajat (innovointi)

ASUINALUEIDEN
HOITO

KAIKKIEN ASUINALUEIDEN FYYSISESTÄ YMPÄRISTÖSTÄ HUOLEHTIMINEN

TEHTÄVÄ:

- säännöllisen siivoamisen lisäksi on pidettävä huolta, että asuinalueet ovat yleisesti ottaen hyvin hoidettuja, jotta voidaan lisätä kansalaisylpeyttä ja tehdä roskaamisesta sosiaalisesti tuomittavaa
- kadunvarsikalusteiden sijoittaminen/uusiminen
- katumaiseman korjaaminen/uudistaminen (esim. teiden/väylien pinnat)
- laiminlyöntien välttäminen huoltotoimenpiteissä
- puhtaiden viheralueiden edistäminen

KENELLÄ ON ROOLI:

- Euroopan toimielimet (esim. rakennerahastot)
- Valtion hallinto (säädösten asettaminen, mahdollisesti myös taloudellinen tuki)
- Paikallishallinto (alueen ylläpito, rangaistukset laiminlyönneistä)
- Paikalliset yritykset (tilojen ja ympäristön ylläpito)
- Kansalaisryhmät (kansalaisylpeyden edistäminen)

SEURAAMUKSET & RANGAISTUKSET

SELKEIDEN, NÄKYVIEN JA VAROITTAVIEN SEURAAMUSTEN ASETTAMINEN RIKOKSENTEKIJÖILLE JA NIIDEN TOIMEENPANO

TEHTÄVÄ:

- on varmistettava, että sekä kansallisella että paikallisella tasolla on vahva oikeudellinen kehys, jonka puitteissa rangaistaan rikosoikeudellisesti niitä, jotka tahallaan tai huolimattomasti roskaavat (EU:n jätedirektiivin edellyttämänä)
- on asetettava aidosti rankaisuvia ja varoittavia seuraamuksia (erityisesti merkittäviä sakkoja)
- lakia on valvottava tiukasti ja tehokkaasti, mieluiten välittömästi paikan päällä
- täytäntöönpanotoimien julkistaminen rikosten ennaltaehkäisemiseksi

KENELLÄ ON ROOLI:

- Euroopan toimielimet (EU:n jätelainsäädännön täytäntöönpanon varmistaminen)
- Valtionhallinto/paikallishallinto (tekee lain, määrää varoittavia sakkoja)
- Paikallispoliisi ja paikallishallinto (käyttöönotto ja täytäntöönpano)
- Oikeuslaitos (määräämällä seuraamuksia tehokkaasti, jos tapaukset päätyvät oikeuteen; mieluiten seuraamukset välittömästi paikan päällä)

**TIEDOTTAMINEN
& KASVATUS**

JATKUVA KOULUTUS, TIETOISUUDEN LISÄÄMINEN JA KÄYTÖKSEN MUUTTAMINEN

TEHTÄVÄ:

- on luotava ja taloudellisesti tuettava monialaisia roskaantumisen estämiseen erikoistuneita asiantuntijoista koostuvia järjestöjä, jotka:
  - suunnittelevat ja toteuttavat tietoisuutta lisääviä ja roskaantumista ehkäiseviä viestintäkampanjoita, jota keskittyvät käyttäytymisen muutokseen
  - kohdistavat toimensa roskaantumisongelmaan monipuolisesti
  - kohdistavat toimensa roskaantumisongelmaan monipuolisesti
  - käyttävät soveltuvia ja tehokkaita lähestymistapoja, viestejä ja kommunikointikeinoja tavoittaakseen mahdollisimman laajan yleisön
  - uudistuvat ja sopeutuvat tarpeen mukaan
- on varmistettava, että kaikki roskaantumiseen vaikuttavien tuotteiden valmistajat tekevät osansa vastataksaan menoista

KENELLÄ ON ROOLI:

- **Eu:n toimielimet** (varmistamalla EU:n lainsäädännön täytäntöönpano)
- **Valtion hallinto** (valvoessaan laajennettua tuottajavastuuta roskaantumisen suhteen)
- **Roskaantumisen estämisen asiantuntijajärjestöt** (jotka ovat erikoistuneet toimintatapojen muuttamiseen)
- **Paikallishallinto ja viranomaiset, joilla on erityinen alueellinen vastuu** (yhteistyössä keskeisten paikallisten tahojen kanssa)
- **Perheet** (kasvattamalla lapsia, jotka eivät roskaa)
- **Kansalaisryhmät** (tärkeitä kohdeyleisön, erityisesti nuorten tavoittamiseksi)

YHTEISÖN OSALLISTAMINEN

YHTEISÖLLISYYS, YKSITYISHENKILÖIDEN OSALLISTAMINEN JA TALKOOTYÖ

TEHTÄVÄ:

- kansalaisylpeyden edistäminen
- roskaamisesta on tehtävä sosiaalisesti tuomittavaa
- kansalaisten ja ryhmien osallistaminen lähiyhteisön toimiin ja tapahtumiin, samalla lisäten tietoisuutta:
  - siistien julkisten tilojen houkuttelevuudesta
  - roskaamisen negatiivisesta sosiaalisesta ja ympäristöön kohdistuvasta vaikutuksesta
- tavoitteena naapurustojen kokonaisvaltainen kohentaminen
- tavoitteena vapaaehtoiset siivoustoimet

KENELLÄ ON ROOLI:

- Paikallishallinto (kohderyhmien tavoittaminen yhteistyössä avaintoimijoiden kanssa)
- Paikalliset yritykset (oman toimintaympäristön pitäminen siistinä sekä asiakkaiden ja työntekijöiden kannustaminen asianmukaiseen käytökseen)
- Perheet (kasvattamalla lapset olemaan roskaamatta)
- Koulut ja muut koulutuslaitokset (toimimaan hyvänä esimerkkinä)
- Kansalaisyhteiskunnan ryhmät (kohdeyleisöjen tavoittamiseksi) mukaan lukien
  - nuorisjärjestöt
  - ympäristöjärjestöt
  - muut paikallisyjärjestöt
  - paikalliset urheiluseurat

EU:N TOIMIELIMET

Roskat ja roskaaminen ovat kansainvälisiä ilmiöitä. **Roska ylittää valtioiden rajat päivittäin käytännössä kaikkialla.** Euroopan unionin päätäntä-, toimeenpano- ja hallintoelimillä on siis tärkeä asema. Ensisijaisesti niiden huomion tulisi kohdistua Euroopan unionin sisäisiin roskaantumiseen liittyviin haasteisiin.

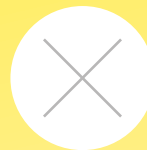
Vuonna 2018, Euroopan unioni päivitti jätedirektiivinsä. Ensimmäistä kertaa siihen sisältyi kattava roskiin ja roskaantumisen estämiseen kohdistuva linjaus, joka perustuu kaikkien yhteiskunnan osien jaettuun vastuuseen.

Euroopan komission, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan parlamentin on **varmistettava, että tämän Euroopan roskaamispolitiikan säännökset pannaan asianmukaisesti täytäntöön.** EU:n toimintatavan vuoksi **päävastuu tästä on Euroopan eri maiden hallituksilla.** Komission ja parlamentin on kuitenkin **ryhdyttävä toimiin sen varmistamiseksi, että jäsenmaat kunnioittavat velvoitteitaan.** Lisäksi ne voivat auttaa tarjoamalla EU- rahoitusta **roskaantumista ehkäiseviin investointeihin ja ohjelmiin.**

Jätedirektiivi myös velvoittaa myös Euroopan komissiota edistämään **sidosryhmien välistä tietojenvaihtoa ja hyviä käytäntöjä.**

EU:lla on myös oma roolinsa koko maailman mittakaavassa – yhteisymmärryksen rakentamisessa sen kumppaneiden ja naapurimaiden, kuten Euroopan talousalueen maiden sekä Välimeren ja Itämeren alueen maiden kanssa. Sen tulisi myös **näyttää muulle maailmalle esimerkkiä siitä, miten roskaantumista voidaan ehkäistä,** mukaan lukien ne toimet, joilla roskaamiseen johtavaan käytökseen puututaan tehokkaasti.

Euroopan ympäristövirastolla ja Euroopan komission yhteisellä tutkimuskeskuksella on tärkeä rooli, kun tietoa roskaamisesta ja roskaantumisesta kerätään EU:n laajuisesti.

VALTION HALLINTO

Hallitusten tulee näyttää suuntaa puhtaamman ympäristön tekemisessä kansallisiksi prioriteetiksi. **Roskaamisen lopettaminen on olennainen aloituspiste.**

Kansallisilla hallituksilla on selkeä oikeudellinen vastuu panna täytäntöön yhteinen eurooppalainen lainsäädäntö, jonka ne ovat hyväksyneet yhdessä EU:n kumppanimaiden, Euroopan parlamentin ja komission kanssa.

Vuodesta 2020 lähtien EU:n lainsäädännössä on edellytetty, että hallitukset sisällyttävät roskaantumista ja roskaantumisen ehkäisemistä **koskevat toimintasuunnitelmat kansallisiin/alueellisiin** jätehuoltosuunnitelmiin, jotka niiden on toimitettava määräajoin Euroopan komissiolle. Tehokkaiden toimintamallien ja -suunnitelmien kehittämisessä ja täytäntöönpanossa on oltava osallisena laaja joukko hallinnon eri tahoja, kuten:

- ympäristöministeriö
- opetusministeriö
- kunnallis- ja paikallishallinto
- sisäministeriö/oikeuslaitos
- kilpailu- ja kuluttajavirasto

Lisäksi seuraavilla tahoilla on oma tehtävänsä:

- ympäristöjärjestöt (erityisesti tieto/tilastot/hyvät käytännöt)
- jätehuoltolaitokset

Alueellisilla viranomaisilla on suuri rooli kussakin maassa. Ne ovat vastuussa valtateistä, lentokentistä, satamista, rautatieasemista ja niihin liittyvästä infrastruktuurista ja matkustajapalveluista, puistoista, metsistä, vesiväylistä ym. Niillä on tärkeä tehtävä roskaantumisen torjunnassa ja ehkäisemisessä. Kansallisilla hallituksilla on tärkeä tehtävä varmistaa, että näille viranomaisille **annetut roskaantumiseen liittyvät toimeksiannot ovat selkeitä ja sitovia.**

PAIKALLISHAL- LINTO

Paikallisviranomaiset **ovat yleisesti ottaen vastuussa alueellisesta valvonnasta ja hallinnasta**. Niillä on keskeinen rooli roskaantumisen ehkäisystrategian ja toiminnan asettamisessa, koordinoimisessa ja täytäntöönpanossa siellä, missä elämme, opiskelemme, työskentelemme ja leikimme. Aivan kuten kansalliset hallitukset, myös **paikallisviranomaiset voivat määrittää tavoitteet**. Niin sanottu **”nollatoleranssi” roskaamiseen** on hyvä esimerkki. Samoin paikallishallinnolla on keskeinen rooli jokaisen asuinalueen fyysisen ympäristön huolehtimisessa, koska **hyvin hoidetut naapurustot pysyvät puhtaampina pidempään** kuin huonosti hoidetut, rappeutuneet tai hylätyt alueet.

Paikallisviranomaiset ovat tärkeitä paikallisen **roskaantumisen arvioinnissa ja ymmärtämisessä**, sekä toimivien asianmukaisten ratkaisujen tarjoamisessa. Koska paikallisviranomaiset ovat lähellä paikallisia ihmisiä tarjoamiensa palvelujen (erityisesti puhtaanapidon ja koulutuksen) kautta, on selvää, että paikallisviranomaisilla on valtava rooli tietoisuuden lisäämisessä, **tiedottamisessa ja käyttäytymisen muuttamisessa**. Niissä tapauksissa, joissa huono käytös jatkuu, paikallisviranomaisten on kuitenkin myös **määrättävä seuraamuksia ja rangaistuksia**, kuten merkittäviä sakkoja, niille, jotka roskaavat, ja niille, jotka sallivat laiminlyönnit.

Säännöllisen puhtaanapidon lisäksi on tärkeää, että paikallisviranomaiset varmistavat, että kaikki niiden vastuulla olevat naapurustot ovat yleisesti ottaen hyvin hoidettuja, jotta voidaan lisätä **kansalaisylpeyttä** ja siten auttaa tekemään **roskaamisesta sosiaalisesti tuomittavaa**. Tähän sisältyy katukalusteiden sijoittaminen/uusiminen, katumaiseman korjaaminen/uudistaminen (esim. teiden/polkujen pinnat), laiminlyöntien välttäminen ja uusien puhtaiden viheralueiden tukeminen.

Tärkeitä paikallisia kunnallisia palveluja ovat:

- puhtaanapitopalvelut ja infrastruktuuri
- vesilaitokset
- poliisi
- oppilaitokset
- terveydenhuoltolaitokset
- liikuntapaikat
- puistot ja puutarhat
- matkailunähtävyydet
- suunnittelu

ERITYISET A LUEELLISET TAI TOIMINNALLISET HALLINTOVIRAN- OMAISET

Suurta osaa maastamme valvotaan, hallitaan ja ylläpidetään erityisillä, erikoistuneilla alueellisilla palveluilla. Esimerkiksi:

- väyläviranomaiset (lentoasemat, satamat, rautatieasemat ja niihin liittyvä infrastruktuuri sekä vesi- ja rautatieliikenteen matkustajaliikenne)
- retkeilyalueet, esim. kansallispuistot

Näiden julkisten palvelujen hallinnoijilla on vastuu hallitsemistaan **tiloista tai palveluista, joita kansalaiset käyttävät**. Niillä on väistämättä keskeinen rooli roskaantumisen torjunnassa ja ehkäisemisessä (esimerkiksi tienvarsilla, rannoilla, junissa ja asemilla, joissa, järvissä jne). On myös tärkeää seurata näiden tilojen ja alueiden roskaantumisen määrää ja roskien laatua sekä kehittää toimintamalleja ja suunnitelmia roskaantumisen vähentämiseksi.

Kansallisten hallitusten tulee varmistaa, että yleisten väylien ja julkisten tilojen hallinnoijille sekä paikallisviranomaisille annetut roskaantumiseen liittyvät velvoitteet ovat selkeitä ja sitovia. Eri vastuutahojen yhteistyö on tärkeää roskaantumisen vastaisessa työssä. On tärkeää, että keskitetysti hallinnoituilla yleisillä alueilla on riittävä jätehuollon infrastruktuuri, jota hoidetaan ja huolletaan esimerkillisesti.

POLIISI JA OIKEUSLAITOS

Tiedämme, että **roskaantumisen ehkäisemistä koskevat linjaukset eivät toimi ilman pelotetta**. Kiinni jäämisen riskin ja rangaistusten on oltava todellisia (tai aivan yhtä tärkeää, ainakin vaikutettava todellisilta). Valitettavasti roskaajat eivät pidä tekoaan vakavana, eikä kiinni jäämisen pelko ole kovin suuri, sillä roskaamisesta langetettavat sanktiot ovat liian pieniä.

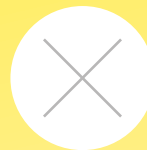
Monissa maissa roskaaminen on rikos. Kesästä 2020 lähtien EU:n yleinen jätedirektiivi velvoittaa kaikki **EU:n jäsenvaltiot tekemään roskaamisesta rangaistavaa**. Yhdistettynä muihin lähestymistapoihin roskaantumisen ennaltaehkäisyssä, lisäponnistelut tässä tuottaisivat tulosta.

Täytäntöönpanoviranomaisilla on näin ollen keskeinen rooli yleisessä ennaltaehkäisyssä. Näitä ovat:

- Poliisi
- paikallisviranomaisten edustajat (ml. yksityiset turvapalvelut)
- puisto- ja metsänhoitajat
- Tuomioistuinjärjestelmä

Välittömät seuraamukset vaikuttavat eniten, ja siksi ne ovat ehdottomasti toivottuja. Valitettavasti tuomioistuimet ovat ylityöllistettyjä. Tämän vuoksi roskaamisesta aiheutuvien seuraamusten soveltaminen tuomioistuimessa usein pitkittyy tai ei lopulta toteudu lainkaan.

Tehokkaimpia keinoja ovat ne, jotka tehdään paikan päällä – huomattavina ja varoittavina sakkoina. On erittäin tärkeää, että sekä poliisi että muut lainvalvontaviranomaiset saavat tämän vallan ja käyttävät sitä.

TUOTTAJAT

Kiertotaloudessa tuottajilla on vastuu vähentää/optimoida raaka-aineiden käytön kierrättämällä ja/ tai ennaltaehkäisemällä ja välttämällä roskaantumista. Tämä vastuu sisältää tuotesuunnittelun, joka tähtää roskaantumisen ehkäisyyn sekä vastuunkannon tuotteiden elinkaarten loppupuolella, jolloin käytettyjen tuotteiden riski päätyä roskaksi on suurin.

Tämä tarkoittaa **tiedottamista ja asiakkaiden valistamista** oikeasta tavasta käsitellä käytettyä tuotetta. Lisäksi missä laki niin vaatii, **osallistumista tehokkaan infrastruktuurin kustannuksiin ja vaikuttaviin siivoustoimiin**. Tyypillisesti tuottajat voi luokitella seuraavasti:

- Yritykset, jotka valmistavat roskaavia tuotteita, kuten:
  - **noutopakkausten valmistajat:** kuten ruualle (välipalat, makeiset, pikaruoka); juotava; tupakka
  - **kertakäyttötuotteiden valmistajat:** kuten tupakkatuotteet; purukumi; hygienia tuotteet (ml. nenäliinat, kosteuspyyhkeet, intiimihygienia tuotteet)
- Yritykset, jotka myyvät roskaavia tuotteita, kuten:
  - **jälleenmyyjät:** ml. ruokakaupat; kioskit; huoltoasemat
  - **ravintolat:** ravintolaketjut; yksityiset yritykset; kahvilat
- Ei-kaupalliset tahot, jotka myyvät/jakavat roskaavia tuotteita, kuten:
  - **oppilaitokset:** koulut, yliopistot, ja muut
  - **urheilutilat ja -seurat:** paikalliset joukkueet, urheilupromootorit, urheiluareenat
  - **eri kulttuuritahot ja promootorit:** teatterit, konserttitalot, festivaalien järjestäjät

Suurten tuottajien osallistuminen on merkittävää **roskaantumisen ehkäisemisessä kansallisella tasolla**. Paikalliset yritykset voivat yhdessä paikallisten viranomaisten kanssa tukea **näitä aloitteita paikallisesti**.

ROSKAANTU- MISTA VASTAAN TYÖSKENTELEVÄT JÄRJESTÖT

EU:n lainsäädäntö (vuoden 2018 yleinen jätedirektiivi & vuoden 2019 kertakäyttömuovidirektiivi) edellyttää, että tuottajat maksavat roskaantumisen ehkäisemisen tiedottamisesta, tietoisuuden lisäämisestä ja valistamisesta erityisesti laajennetun tuottajavastuun piiriin kuuluvien organisaatioiden kautta. On tärkeää, että hallitukset kaikkialla Euroopassa varmistavat, että tämä velvoite toteutetaan käytännössä, että tuottajat panostavat tähän riittävästi resursseja ja että tuen käyttö on asianmukaisesti organisoitu.

Hallitusten on varmistettava, että viestinnästä ja ympäristökasvatuksesta sekä sen kehittämisestä ja koordinoinnista vastaavat ammattilaiset, joilla on kokemusta asenteiden ja käytöksen muuttamisesta. Muutoin vaarana on, että koordinoimattomat ala- ja tuotekohtaiset ponnistelut johtavat ristiriitaiseen viestintään ja hämmentävät kuluttajaa. Suotavaa on tukea ammattimaisia roskaantumisen ehkäisemiseen keskittyneitä järjestöjä, jotka muokkaavat ihmisten käytöstä pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti.

Jotta kansalliset käyttäytymisen muuttamiseen kohdentuvat viestit olisivat tehokkaita, niiden olisi kohdistuttava roskaajaan ja tilanteisiin, joissa roskaaminen tapahtuu. Lisäksi voi tietenkin olla tuotekohtaisia kampanjoita. Käyttäytymisen muutokseen tähtäävät ohjelmat ja kampanjat toimivat parhaiten osana integroitua roskaantumista ehkäisevää toimintasuunnitelmaa ja ohjelmaa.

Suuntaus on tällä hetkellä se, että tuottajat joutuvat maksamaan jätehuollon infrastruktuurista julkisilla paikoilla. Tuottajilla on oma etunsa kuluttajien käyttäytymisen muuttamisessa – yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa – sillä roskaamisen vähentyminen tarkoittaa alhaisempia puhdistuskustannuksia.

Pakkausten tuottajavastuu on jo vakiintunutta. Vastaavia tuottajavastuita olisi perustettava rahoittamaan muiden yleisesti roskaamaan päätyvien tuotteiden valistustyötä, kuten erimerkiksi savukkeiden, purukumin, hygieniatuotteiden ja mainoslehtisten.

RATKAISUJEN KEHITTÄJÄT

Eri talouden toimijoilla on mahdollisuus kehittää toimintaansa siten, että ne voivat auttaa yhteiskuntaa torjumaan roskaantumista tehokkaammin tai tekemään roskattomasta elämästä mahdollista. Muutoksen mahdollistaminen on tehtävä yhteistyönä.

Monissa maissa **jätehuoltoyritysten** ja muiden alan toimijoiden niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla on investoitava **parempaan infrastruktuuriin ja käytäntöihin** koskien julkisten roskien tyhjentämistä sekä julkisten alueiden siivousta. Kehitystyö tulee tehdä yhdessä paikallisviranomaisten ja niiden tuottajavastuuyhteisöjen kanssa, jotka ovat vastuussa EU:n kertakäyttötuotteita koskevan direktiivin soveltamisalaan kuuluvista tuotteista. Tuottajayhteisöjen tulee nyt osallistua infrastruktuurin ja siivouksen kustannuksiin.

Innovaatioita on mahdollista tehdä – olipa kyse sitten roskankeräysinfrastruktuurin valmistajista tai kertakäyttökulttuuriin liittyvien materiaalien kierrätyksen kehittämisestä (**kannustetaan uudelleenkäyttöön kertakäytön asemesta**).

Tutkimus- ja kehitystyötä tarvitaan aina kehittämään uusia ratkaisuja.

KANSALAI- JÄRJESTÖT

Kansalaisjärjestöillä on keskeinen rooli yhteisöjen osallistamisessa; kohotetaan kansalaisylpeyttä puhtaista ja turvallisista asuinalueista ja ennaltaehkäistään roskaantumista.

Näitä ovat esimerkiksi:

- Koulut, oppilaitokset ja yliopistot
- Nuorisojärjestöt
- Paikalliset urheiluseurat
- Ympäristöjärjestöt
- Vapaaehtoisryhmät

Monissa maissa useat edellä mainittujen kaltaiset ryhmät edistävät roskaamisen vastaista työtä yhdessä kansalaisten kanssa järjestämällä tietoisuutta lisääviä kampanjoita ja roskaantumiseen liittyviä tapahtumia kuten siivoustalkoita, jotka itsessään lisäävät tietoisuutta. Tällaista työtä voi lisätä paljon.

Tehokkuuden ja **selkeän viestinnän** kannalta olisi tärkeää keskittää koordinointi ja **vastuu taloudellisen tuen jakamisesta** yhdelle taholle – tätä tehtävää voisi hoitaa **nimetty kansallinen roskaantumista vastaan työskentelevä järjestö** yhdessä paikallisten viranomaisten tai muiden vastuuviranomaisten kanssa.

KANSALAISET

Suurin osa ihmisistä ei roskaa, he tunnistavat roskaamisen haittavaikutukset. Ihmiset roskaavat useista syistä: he eivät tiedä tai ymmärrä roskaamisen seurauksia tai sosiaalista kontrollia ei ole.

Vaikka viranomaisilla ja tuottajilla on keskeinen rooli roskaamisen vastaisessa työssä, on **jokaisella meistä vastuu siitä, että emme roskaa tahallamme, huolimattomuuttamme tai vahingossa.**

Yhteiskunnassa **jokaisella on vastuu roskaantumisen ehkäisemisessä.** Jokaisen kansalaisen on myös tehtävä osansa:

- kierrättämällä asianmukaisesti
- laittamalla kaikki roskat niille varattuihin astioihin

Jokainen voi omalla esimerkillään osoittaa tuomitsevansa roskaamisen, sillä roskaamisella on negatiivisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia ja se on haitaksi ympäristölle. Yksilön esimerkki toimii monissa tilanteissa:

- **vanhemmat ja perheenjäsenet** muille perheenjäsenille
- **nuoret** ystävilleen, vanhemmilleen ja perheenjäsenilleen
- **opettajat ja ohjaajat** heidän vastuullaan oleville lapsille
- **julkisuuden henkilöt ja vaikuttajat** faneilleen ja seuraajilleen
- **liiketoiminnan johtajat** hyväksyessään yritystensä toimintamalleja ja kannustaessaan työntekijöitään seuraamaan niitä
- **poliitikot** kansalle

www.cleaneuropenetwork.eu

